

Rok 1910.

Đziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część X. — Wydana i rozesłana dnia 4. lutego 1910.

Treść: (№ 19—21.) 19. Ustawa, dotycząca czasu trwania pracy i zamknięcia sklepów w przemysłach handlowych i przedsiębiorstwach pokrewnych. — 20. Ustawa o umowie służbowej pomoceńników handlowych i innych służbobiorców pozostających na podobnych posadach (ustawa o pomoceńnikach handlowych). — 21. Rozporządzenie, dotyczące początku mocy obowiązującej ustawy o pomoceńnikach handlowych.

19.

Ustawa z dnia 14. stycznia 1910, dotycząca czasu trwania pracy i zamknięcia sklepów w przemysłach handlowych i przedsiębiorstwach pokrewnych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

Artykuł I.

W rozdziale VI. ordynacji przemysłowej (obwieszczenie Ministra handlu w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych z dnia 16. sierpnia 1907, Dz. u. p. Nr 199) mają wejść w życie przytoczone w artykule II. zmiany oznaczenia przepisów dodatkowych oraz przepisy następujące jako nowe dodatki:

D. Dla pomoceńników w przedsiębiorstwach handlowych i spedycyjnych, oraz przy sprzedaży towarów w przemysłach produkcyjnych.

§ 96 d.

W przemysłach handlowych, w przemyśle spedycyjnym i przy sprzedaży towarów w przemysłach produkcyjnych należy zapewnić pomoceńnikom (§ 73.) po ukończeniu dnia pracy nieprzerwany spoczy-

nek, wynoszący najmniej 11 godzin. Nieprzerwany spoczynek woźniców w przemyśle spedycyjnym ma wynosić najmniej 10 godzin.

W obrębie czasu pracy należy przyznać pomoceńnikom przerwę południową. Przerwa południowa może być przyznana dla wszystkich pomoceńników przedsiębiorstwa równocześnie albo też w drodze zmiany i musi wynosić, jeżeli praca południowa trwa dłużej jak cztery godziny a pomoceńcy spożywają obiad poza domem, w którym mieści się przedsiębiorstwo, najmniej półtorej godziny, zresztą zaś najmniej godzinę.

§ 96 e.

W przemysłach, których obrót towarowy odbywa się w lokalach przedsiębiorstwa otwartych dla publiczności (w sklepach), mają być lokale te wraz z należącymi do nich kantorami i składami zamknięte w czasie od godziny 8. wieczór do godziny 5. rano. Jedynie w handlu środkami spożywczymi mogą lokale te wraz z kantorami i składami być otwarte do godziny 9. wieczór.

Osoby, które w czasie zamknięcia sklepu znajdują się już w sklepie, wolno jeszcze obsłużyć.

Polityczna władza krajowa może po wysłuchaniu izby handlowej i przemysłowej, odnośnych gmin, oraz przeloczeństw dotyczących stowarzyszeń i wydziałów pomoceńników zarządzić, że w poszczególnych gminach albo w pewnej ich części należy zamknąć sklepy przez cały rok albo w pewnych okre-

sach czasu albo w pewnych dniach już o wcześniejszej godzinie dnia, którą ma się wyznaczyć między 7. i 8., względnie 9. godziną wieczór, albo iż należy je otwierać później aniżeli o piątej rano. Zarządzenie to można wydać dla przemysłów w ogólności albo dla ich poszczególnych kategorii.

§ 96 f.

W dniach targowych mogą lokale, wymienione w § 96. e, być otwarte dla zakupu i sprzedaży przedmiotów odnośnego targu równocześnie z rozpoczęciem się czasu targowego.

96 g.

W lokalach, wymienionych w § 96. e, należy zapewnić pomocnikom sposobność siedzenia.

§ 96 h.

Postanowienia § 96. d co do minimalnego czasu spoczynku pomocników względnie postanowienia o zamknięciu sklepów, zawarte w 96. e (ustęp 1. i 3.), nie mają zastosowania:

1. do robót przy sporządzaniu inwentarza;
2. przy przenoszeniu przedsiębiorstwa na inne miejsce lub urządzeniu go na nowo;
3. do uczęszczania na targi;
4. do robót, które musi się wykonać natychmiast dla zapobieżenia zepsuciu towarów lub w innych wypadkach koniecznej potrzeby;
5. ponadto najwyżej w trzydziestu dniach w roku.

O ile minimalny czas spoczynku pomocników doznaje w wypadkach, wymienionych pod l. 1. do 5., skrócenia, wystarczy docieść o tem władzy przemysłowej; w wypadku, wspomnianym pod l. 4., można wnieść doniesienie to także dodatkowo w ciągu 24 godzin. Jeżeli jednak w wypadku, wspomnianym pod l. 5.. zachodzi ponadto ograniczenie czasu zamknięcia sklepów (§ 96. e, ustęp 1. i 3.), wówczas oznaczone będą te wyjątkowe godziny zamknięcia sklepów, tudzież dni wyjątkowego zamknięcia sklepów przez władzę przemysłową pierwszej instancji po wysłuchaniu przełożenstw odnośnych stowarzyszeń i wydziałów pomocników, i to w ogóle albo dla poszczególnych gałęzi przedsiębiorstw i obszarów miejscowych.

W poszczególnych miejscowościach kąpielowych, w których w godzinach wieczornych zwykły panowały szczególnie żywy ruch w interesach, może Minister

handlu w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych po wysłuchaniu odnośnej izby handlowej i przemysłowej, tudzież przełożenstw dotyczących stowarzyszeń i wydziałów pomocników uchylić drogą rozporządzenia całkowicie lub częściowo przepisy o minimalnym czasie spoczynku pomocników, względnie o zamknięciu sklepów podczas sezonu.

Za przedłużenie czasu pracy należy się pomocnikom odpowiednie osobne wynagrodzenie.

§ 96 i.

W ciągu czasu, przez który lokale, wymienione w § 96. e, muszą być zamknięte, zakazane jest sprzedawanie towarów sposobem domokrążnym oraz na ulicy, o ile władza przemysłowa nie dopuści wyjątków co do sprzedawania towarów na ulicy.

Artykuł II.

Wprowadzone ustawą z dnia 22. lipca 1902, Dz. u. p. Nr. 155, przepisy dodatkowe rozdziału VI. ordynacji przemysłowej „B. B. Dla pomocników w konsensowych przemysłach budowlanych i w innych przedsiębiorstwach budowy“ (§ 96. e) otrzymują oznaczenie „C. Dla pomocników w koncesyjowanych przemysłach budowlanych i innych przedsiębiorstwach budowy“, a przepisy dodatkowe rozdziału VI. ordynacji przemysłowej „C. Dla uczniów“ (§ 97. do 104. e) będą oznaczone „E. Dla uczniów“.

Artykuł III.

Postanowienia § 96. d do 96. h mają zastosowanie także do obrotu towarowego stowarzyszeń spożywczych i innych stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Artykuł IV.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w trzy miesiące po ogłoszeniu.

Artykuł V.

Wykonanie ustawy tej poruczam Mojemu Ministrowi handlu w porozumieniu z Moim Ministrem spraw wewnętrznych.

Wiedeń, dnia 14. stycznia 1910.

Franciszek Józef w.l.

Bienerth w.l.

Haerdtl w.l.

Weiskirchner w.l.

20.

Ustawa z dnia 16. stycznia 1910

o umowie służbowej pomocników handlowych i innych służebników, pozostających na podobnych posadach (ustawa o pomocnikach handlowych).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

Artykuł I.

Stosunek służbowy osób, wymienionych w §§ 1. do 3., określony jest postanowieniami ustawy niniejszej.

Co do stosunku służbowego pomocników handlowych wstępują postanowienia te w miejsce tytułu szóstego, księgi pierwszej kodeksu handlowego.

Artykuł 56. kodeksu handlowego zostaje uchylony.

§ 1.

Zakres Postanowienia ustawy niniejszej odnoszą się zastosowania do stosunku służbowego osób, które w przedsię- ustawy. biorstwie kupea są powołane przeważnie do świadczenia usług kupieckich (pomocnicy handlowi) albo usług wyższych, nie kupieckich.

Osób zatrudnionych u kupea, których używa się jedynie wyjątkowo do usług kupieckich, oraz tych osób, które pełnią przeważnie czynności pod-rzędne, nie należy uważa za pomocników handlowych.

§ 2.

Postanowienia ustawy niniejszej mają dalej za-słosowanie do stosunku służbowego osób, które są powołane przeważnie do świadczenia usług kupieckich lub usług wyższych, nie kupieckich w intere-sach, prowadzonych przez przedsiębiorstwa lub za-kłady niżej wymienionego rodzaju, chociaż przedsiębiorca lub zakład nie jest kupcem w znaczeniu kodeksu handlowego:

1. w przedsiębiorstwach wszelkiego rodzaju, do których stosuje się ordynacyja przemysłowa;

2. w zakładach kredytowych, kasach oszczę-dności, kasach zaliczkowych, stowarzyszeniach za-robkowych i gospodarczych, zakładach zastawniczych, zakładach zaopatrzenia i zakładach rentowych, kasach chorych, zarejestrowanych kasach zapomogowych, zakładach ubezpieczenia wszelkiego rodzaju bez wzgledu na to, czy one zajmują się prywatnymi interesami ubezpieczeniowymi, czy też służą do celów ubezpieczenia publicznego, jak również w związkach wspomnianych zakładów;

3. w redakcji, zarządzie lub sprzedaży pe-ryodycznego pisma drukowego;

4. w kancelariach adwokackich i notarialnych;

5. u pośredników handlowych, u techników prywatnych, rzadziej upoważnionych, urzęczników patentowych, w prywatnych zakładach pośrednictwa w interesach i w biurach wywiadowczych;

6. w c. k. trasikach tytoniu i kolekturach loteryjnych.

§ 3.

Jeżeli przedsiębiorstwo w rodzaju, określonym w §§ 1. lub 2., prowadzone jest przez Dwór, fundusz publiczny, kraj, powiat lub gminę, wówczas osoby, używane w przedsiębiorstwach tych do usług kupieckich lub usług wyższych, nie kupieckich, podlegają postanowieniom ustawy niniejszej, o ile ich stosunek służbowy polega na umowie prywatno-prawnej.

§ 4.

Stosunek służbowy osób, zatrudnionych w cha-rakterze urzędników lub funkeyonaryuszy państwa, jednego z zakładów państwowych lub funduszu zarządzanego przez państwo, nie doznaje zmiany wskutek postanowień ustawy niniejszej.

§ 5.

Postanowienia ustawy niniejszej nie mają zastosowania do uczniów w rozumieniu ordynacyji przemysłowej, do funkeyonaryuszy żeglugi morskiej i kolei żelaznych, do funkeyonaryuszy w przedsię-biorstwach rolniczych i lasowych, o ile te ostatnie osoby nie są pomocnikami handlowymi, tudzież do osób, co do których obowiązują postanowienia po-wszechniej ustawy górniczej.

§ 6.

Rodzaj i zakres świadczeń, tudzież należne za Treść umowy nie wynagrodzenie (pobory w pieniędzach i w na-turze) określa w braku umowy zwyczaj miejscowy, istniejący dla odnośnego rodzaju przedsiębiorstwa. Jeżeli nie ma takiego zwyczaju należy świadczyć usługi, odpowiadające danym okolicznościami, i niszczać takie samo wynagrodzenie.

Jeżeli strony umawiające się należą do związków służebników i służebników, wówczas uważa się układ zbiorowy, zawarty pomiędzy tymi związkami, za umowę, o ile nie ułożono się w sposób odmienny.

Oddawanie ubikacji mieszkalnych służeb-nikom oraz żywienie ich na rachunek wynagrodzenia może być zakazane przez odnośne Ministerstwa drogą rozporządzenia po wysłuchaniu korpo-racji, do których należy w myśl ustawy zastępstwo

dotyczących interesów (izb handlowych i przemysłowych, zgromadzeń stowarzyszeniowych, zgromadzeń pomocników itp.) dla przedsiębiorstw pewnego szczególnego rodzaju albo dla obszaru pewnych miejscowości.

Służbodzierca może po zawarciu umowy służbowej żądać od służbodawcy pisemnego stwierdzenia istotnych praw i obowiązków, wynikających z umowy tej (kartki służbowej). Nie podpisane notatki tego rodzaju są wolne od należycieści stempłowych i bezpośrednich.

§ 7.

Ustawowy zakaz konkurencji. Służbodziercom, wymienionym w § 1., ustęp 1. nie wolno bez zezwolenia służbodawcy prowadzić samodzielnego przedsiębiorstwa kupieckiego, ani też załatwiać na własny lub cudzy rachunek interesów handlowych w gałęzi przedsiębiorstwa służbodawcy.

Jeżeli służbodzierca przekroczy ten przepis, może służbodawca żądać zwrotu wyrządzonej szkody albo zamiast tego domagać się, aby interesy zawarte na rachunku pomocnika były uważane za zawarte na jego rachunku. Co do interesów, zawartych na cudzy rachunku, może on żądać wydania otrzymanego za to wynagrodzenia albo odstąpienia pretensji do wynagrodzenia.

Roszczenia służbodawcy gasną w trzech miesiącach, licząc od chwili, w której dowiedział się o zawarciu interesu, w każdym zaś razie w pięciu latach, licząc od chwili zawarcia interesu.

§ 8.

Wynagrodzenie. a) Prawa w razie przeszkoł w pełnieniu służby. Jeżeli służbodzierca dozna po wstąpieniu w stosunku służbowy przeszkoł w pełnieniu służby wskutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku, a nie spowodował przeszkoł tych rozmownie lub przez wielką niedbałość, wówczas zatrzymuje on prawo do wynagrodzenia przez czas sześciu tygodni.

Kwot, które tenże pobiera podczas trwania przeszkołu na zasadzie publiczno-prawnego ubezpieczenia, nie wolno liczyć na poczet poborów pieniężnych.

Służbodzierca zatrzymuje także prawo do swych poborów pieniężnych, jeżeli wskutek innych ważnych przyczyn, dotyczących jego osoby, doznaje bez swojej winy w ciągu krótkiego stosunkowo czasu przeszkołu w pełnieniu służby.

Jeżeli przeszkoły w pełnieniu służby wynikły wskutek dopełniania obowiązku służby wojskowej, wówczas zatrzymuje on prawo do swych poborów pieniężnych na czas aż do czterech tygodni, o ile stosunek służbowy trwał już od roku bez przerwy.

Prawo to nie istnieje, jeżeli powołano pomocnika do dopełnienia obowiązku wojskowej służby prezen-cyjnej przez wyznaczony ustawą jednoroczny lub dłuższy przeciag czasu.

§ 9.

Wskutek przeszkołów w pełnieniu służby, spowodowanych tymi przyczynami (§ 8.), nie wolno oddalić służbodziercy, o ile przeszkoły te nie przekraczają czasu, na który rozciąga się prawo do dalszego poboru wynagrodzenia. Jeżeli podczas trwania tych przeszkołów nastąpiło wypowiedzenie, pozostają prawa służbodziercy w mocy przez czas, oznaczony w § 8., jakkolwiek stosunek służbowy kończy się wcześniej.

Natomiast gasną prawa te z ustaniem stosunku służbowego, jeżeli stosunek ten ulega rozwiązaniu wskutek upływu czasu, na który go zawarto, lub wskutek dawniejszego wypowiedzenia. To samo ma miejsce wówczas, jeżeli oddalono służbodziercę z innego powodu, a nie dla przeszkołów w pełnieniu służby, spowodowanych zasłabnięciem, wypadkiem nieszczęśliwym lub dopełnianiem obowiązku służby wojskowej.

§ 10.

Jeżeli zastrzeżono, iż służbodzierca ma otrzymać prowizję od interesów, które przyprowadziły do skutku lub w których pośredniczył, wówczas należy mu się w braku umowy prowizja, będąca w zwyczaju dla odnośnej gałęzi interesów w miejscu przedsiębiorstwa, dla którego pracuje.

W braku umowy uzyskuje się prawo do prowizji przy interesach sprzedaży dopiero po wpłynięciu zapłaty i tylko w stosunku do kwoty, która wpłynęła, a przy innych interesach z chwilą zawarcia interesu.

Obrażunek co do przypadających do zapłaty prowizji odbywa się w braku umowy z końcem czerwca i z końcem grudnia każdego roku, jeżeli zaś stosunek służbowy kończy się przed upływem półrocza kalendarzowego, w chwili wystąpienia ze służby.

Służbodzierca może niezależnie od uzasadnionego w innych przepisach ustawowych prawa do żądania przedłożenia ksiąg domagać się udzielenia wyciągu z ksiąg co do tych interesów, które przyszły do skutku przez jego działalność.

§ 11.

Służbodziercy należy się w razie wątpliwości prowizja także od takich interesów, które przyszły do skutku bez jego bezpośredniego współdziałania podczas trwania stosunku służbowego między przydzieloną mu lub pozyskaną przez niego klientelą a służbodawcą.

Jeżeli służbobiercę ustanowiono wyraźnie wyłącznienym zastępcą służbodawcy w pewnym oznaconym okręgu, wówczas należy mu się w braku porozumienia prowizyą także od takich interesów, które zawarte zostały w tym okręgu bez jego współdziałania podczas trwania stosunku służbowego przez służbodawcę albo dla tegoż.

Jeżeli wykonanie interesu, zawartego przez służbobiercę lub za jego pośrednictwem, albo też wzajemne świadczenie osoby trzeciej, z którą interes zawarto, nie przyszło do skutku całkowicie lub częściowo wskutek zachowania się służbodawcy i jeżeli nie było do tego ważnych powodów, dotyczących osoby drugiego kontrahenta, wówczas może służbobiercę żądać pełnej prowizy.

§ 12.

Jeżeli służbodawca wbrew umowie przeszkadza służbobiercy, by tenże zarobił prowizyę lub dyrekt w zakresie umówionym lub spodziewanym stosownie do zawartych układów, wówczas należy się temu ostatniemu odpowiednie odszkodowanie.

§ 13.

Służebobierca, któremu poruczono zawarcie interesów lub pośredniczenie w nich, nie może bez zezwolenia służbodawcy przyjmować od osoby trzeciej, z którą zawiera interesa dla służbodawcy albo względem której w interesach takich pośredniczy, ani prowizyi ani innego wynagrodzenia.

Niezależnie od ewentualnych dalszych pretensji do zwrotu szkody może służbodawca żądać od służbobiercy wydania prowizyi lub wynagrodzenia, które tenże nieprawnie pobrał.

§ 14.

Jeżeli zastrzeżono, iż wynagrodzenie ma polegać całkowicie lub częściowo na udziale w zysku ze wszystkich lub pewnych interesów, albo iż zysk ma w inny sposób rozstrzygać o wysokości wynagrodzenia, wówczas w braku umowy odbywa się obrachunek za ubiegły rok obrótowy na podstawie bilansu.

Służebobierca może domagać się przeglądu ksiąg, o ile to jest potrzebne dla stwierdzenia prawdziwości obrachunku.

§ 15.

Bieżącą płacę należną służbobiercy ma się wypłacać najpóźniej z końcem każdego miesiąca kalendarzowego.

§ 16.

Jeżeli służbobiercę ma prawo do peryodycznej remuneracji albo do innego szczególnego wynagro-

dzenia, należy mu się remuneracja ta względnie wynagrodzenie to mimo rozwiązania stosunku służbowego przed zapadłością roszczenia w takiej kwocie, która odpowiada stosunkowi między okresem służby, za który przyznano wynagrodzenie, a przebytym czasem służby.

§ 17.

Jeżeli stosunek służbowy trwał bez przerwy już od sześciu miesięcy, należy dozwolić służbobiercy corocznie nieprzerwanego urlopu przez przeciag co najmniej dziesięciu dni. Jeżeli stosunek służbowy trwał bez przerwy już od pięciu albo piętnastu lat, wynosi urlop roczny najmniej dwa, a w ostatnim przypadku najmniej trzy tygodnie. Rozpoczęcie urlopu należy oznać za wzajemnym porozumieniem zawczasu z uwzględnieniem pory, odpowiadającej stosunkowi przedsiębiorstwa.

Podeczas urlopu zatrzymuje służbobiercę prawo do swych poborów pieniężnych.

W przedsiębiorstwach przemysłowych, w których zatrudnia się nie więcej jak trzech pomocników, można udzielać urlopu w dwóch mniej więcej równych odstępach czasu.

Do urlopu tego nie wolno wliczać czasu, przez który służbobiercę doznał przeszkoły w pełnieniu służby wskutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku.

Służebodawca nie jest obowiązany do udzielenia urlopu, jeżeli służbobiercę wypowiedział posadę.

§ 18.

Służebodawca jest obowiązany zaprowadzić i utrzymywać swoim kosztom te wszystkie urządzenia co do pracowni i sprzętów, które ze względu na jakość usług są potrzebne dla ochrony życia i zdrowia służebobierców.

Jeżeli służbodawca odstępuje służbobiercy ubikacyje mieszkalne, nie wolno przeznaczać na ten cel ubikacyje szkodliwych dla zdrowia.

Służebodawca ma starać się o to, aby pracownie były w czasie trwania pracy, o ile rodzaj zajęcia na to pozwala, jasne, czyste i wolne od pyłu, aby je w zimie ogrzewano i aby znajdowało się tam dość siedzeń dla użytku pracujących podeczas przerw w pracy.

W celu strzeżenia obyczajności ma służbodawca zarządzić te środki, które są wskazane ze względu na wiek i płeć służbobierców.

§ 19.

Stosunek służbowy kończy się z upływem czasu, na który go zawarto.

Udział w zysku.

Płaca bieżąca.

Remuneracja.

Urlop.

Obowiązek pieczy.

Ustanie stosunku służbowego.

Stosunek służbowy, umówiony na próbę, może być rozwijany każdej chwili w ciągu pierwszego miesiąca próby przez obie strony.

a) Wypowiedzenie. Jeżeli stosunek służbowy zawarto lub przedłużono bez oznaczenia czasu, wówczas można go rozwijać przez wypowiedzenie według następujących postanowień.

§ 20.

W braku umowy lub zwyczaju miejscowego korzystniejszego dla służbobiorcy może każda strona rozwijać stosunek służbowy z upływem każdego kwartału kalendarzowego po poprzedniem sześciotygodniowem wypowiedzeniu.

Terminu wypowiedzenia nie można skrócić drogą umowy poniżej jednego miesiąca; termin ten musi się zawsze kończyć w dniu piętnastym lub ostatnim miesiąca kalendarzowego.

Jeżeli zawarto stosunek służbowy tylko na czas przejściowej potrzeby, wówczas mogą obie strony rozwijać go każdej chwili w ciągu pierwszego miesiąca, dotrzymując jednotygodniowego terminu wypowiedzenia.

Termin wypowiedzenia musi być zawsze równy dla obu stron. Jeżeli umówiono nierówne terminy, wówczas obowiązuje dla obu stron termin dłuższy.

§ 21.

Stosunek służbowy, zawarty na czas życia pewnej osoby albo na dłużej jak pięć lat, może być wypowiedziany przez służbobiorcę po upływie pięciu lat z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia.

§ 22.

Po wypowiedzeniu należy pozostawić służbobiorcę na żądanie celem wyszukania nowej posady odpowiedni wolny czas w dniach powszednich bez ograniczania wynagrodzenia.

Bliższe przepisy co do pozostawienia wolnego czasu można dla przedsiębiorstw pewnego rodzaju albo dla obszaru pewnych miejscowości wydać drogą rozporządzenia.

§ 23.

Jeżeli po objęciu stosunku służbowego otwarto konkurs do majątku służbodawcy, wstępnie masa konkursowa w umowę. W ciągu miesiąca, licząc od dnia otwarcia konkursu, może jednak służbobiorcę rozwijać stosunek służbowy bez wypowiedzenia a zarządcę masy z zachowaniem ustawowego lub umówionego krótszego terminu wypowiedzenia.

Jeżeli stosunek służbowy uległ rozwijaniu przez wypowiedzenie ze strony zarządcy masy przed

upływem oznaczonego czasu, na który go zawarto, albo jeżeli w umowie zastrzeżono dłuższy termin wypowiedzenia, wówczas może służbobiorca żądać zwrotu zrządzonej mu szkody.

§ 24.

W razie śmierci służbobiorcy, któremu służbodawca odstąpił na podstawie umowy służbowej ubikacyjne mieszkalne, należy opróżnić mieszkanie w ciągu miesiąca, jeżeli służbobiorca prowadził własne gospodarstwo domowe, a w innych wypadkach w ciągu czternastu dni po śmierci.

Służbodawca może jednak zażądać natychmiastowego opróżnienia pewnej części mieszkania, o ile to jest potrzebne dla pomieszczenia następcy i jego urządzienia.

§ 25.

Každa ze stron może rozwijać stosunek służbowy, który zawarto na czas oznaczony, przed upływem tego czasu, a w innych wypadkach bez rozwiązania terminu wypowiedzenia, jeżeli zachodzą ważne powody.

§ 26.

Za ważny powód, upoważniający służbobiorcę do przedwczesnego wystąpienia, należy w szczególności uważać:

1. jeżeli służbobiorca stanie się niezdolnym do dalszego pełnienia służby albo jeżeli nie może jej kontynuować bez szkody dla swego zdrowia lub obyczajności;

2. jeżeli służbodawca zmniejsza niepomiernie lub zatrzymuje wynagrodzenie, przypadające służbobiorcy, jeżeli go krzywdzi przy poborach w naturze przez dostarczanie niezdrowego lub nie wystarczającego pożywienia albo niezdrowego mieszkania lub jeżeli narusza inne istotne postanowienia umowy;

3. jeżeli służbodawca wzbrania się dopuszcza obowiązków (§ 18.), należących do niego w myśl ustawy a mających na celu ochronę życia, zdrowia albo obyczajności służbobiorcy;

4. jeżeli służbodawca dopuszcza się czynnych zniewag, naruszenia obyczajności albo dotkliwych obraz czci przeciw służbobiorcy lub członkom jego rodziny albo jeżeli odmawia obrony służbobiorcy przeciw takim działaniom ze strony innego pomochnika lub jednego z członków rodziny służbodawcy.

§ 27.

Za ważny powód, uprawniający służbodawcę do przedwczesnego oddalenia, należy w szczególności uważać:

c) Śmierć służbobiorcy.

d) Przedwczesne.

1. jeżeli służbobiorca jest niewierny w służbie, jeżeli każe sobie przyznawać nieprawne korzyści przez osoby trzecie bez wiedzy lub woli służbodawcy, a zwłaszcza jeżeli wbrew przepisowi § 13. przyjmuje prowizję lub inne wynagrodzenie albo jeżeli popełni taką czynność, która czyni go niegodnym zaufania służbodawcy;

2. jeżeli służbobiorca jest niezdolny do świadczenia usług, przybieranych lub odpowiadających danym stosunkom (§ 6.);

3. jeżeli jeden z służbobiorców, wymienionych w § 1., ustęp 1., prowadzi samodzielne przedsiębiorstwo kupieckie bez zezwolenia służbodawcy albo załatwia interesu handlowe w gałęzi przedsiębiorstwa służbodawcy na rachunek własny lub cudzy;

4. jeżeli służbobiorca bez uznanej prawnie przeszkoły zaniedbuje pełnienie służby przez czas znaczny ze względu na dane okoliczności albo jeżeli wzbrania się uporczywie świadczyć usługi lub podać się zarządzeniom służbodawcy, usprawiedliwionym ze względu na przedmiot usług, albo jeżeli usiłuje uwieść innych pomocników do nieposłużenstwa wobec służbodawcy;

5. jeżeli służbobiorca doznaje przeszkoły w pełnieniu służby wskutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku dłużej aniżeli przez sześć tygodni albo wskutek dłuższej kary na wolność lub nieobecności przez czas znaczny ze względu na zachodzące okoliczności albo wskutek powołania do służby wojskowej, przekraczającej ustawowy czas trwania ćwiczeń wojskowych;

6. jeżeli służbobiorca dopuści się czynnych zniewag, naruszenia obyczajności lub znaczniejszych obraz cieci przeciw służbodawcy, jego zastępcy, członkom ich rodzin lub przeciw osobom wspólnie z nim służącym.

§ 28.

Jeżeli służbobiorca występuje przedwcześnie bez ważnego powodu albo jeżeli ponosi winę co do przedwczesnego oddalenia, ma służbodawca prawo do zwrotu wyrządzonej mu szkody.

Służbodowcy służy prawo do odpowiedniej części zapłaty za wykonane już świadczenia, których wynagrodzenie nie jest jeszcze płatne, tylko o tyle, o ile świadczenia te wskutek przedwczesnego rozwiązania stosunku służbowego nie straciły dla służbodawcy wartości całkowicie lub w przeważnej części.

§ 29.

Jeżeli służbodawca oddala służbobiorcę przedwcześnie bez ważnego powodu albo jeżeli ponosi

winę co do przedwczesnego wystąpienia, wówczas może służbobiorca, niezależnie od ewentualnych dalszych roszczeń do zwrotu szkody, żądać oprócz części wynagrodzenia, odpowiadającej jego dotychczasowym usługom, nadto należnego mu w myśl umowy wynagrodzenia za ten czas, który musiałby upływać aż do ustania stosunku służbowego wskutek upływu oznaczonego czasu umowy lub wskutek prawidłowego wypowiedzenia.

Cale wynagrodzenie staje się płatne z chwilą rozwiązania stosunku służbowego

§ 30.

Jeżeli przyjęto służbobiorcę pod tym wyraźnym warunkiem, iż ma objęty służbę punktualnie w pewnym ścisłe oznaczonym dniu, wówczas może służbodawca odstąpić od umowy, jeżeli służbobiorca z jakiegokolwiek powodu nie obejmie służby w oznaczonym dniu.

Oprócz tego wypadku może służbodawca odstąpić od umowy przed wstąpieniem służbobiorcy do służby, jeżeli ten ostatni, nie doznając nieuchronnych przeszkoły, nie obejmuje służby w umówionym dniu albo jeżeli wstąpienie do służby przewlekła się wskutek nieuchronnej przeszkoły o więcej jak 14 dni. To samo ma miejsce, jeżeli zachodzi powód uprawniający służbodawcę do przedwczesnego oddalenia służbobiorcy.

Służbodowcy może przed objęciem służby odstąpić od umowy, jeżeli zachodzi powód, uprawniający go do przedwczesnego wystąpienia ze stosunku służbowego. To samo ma miejsce wówczas, jeżeli wstąpienie do służby przewlekła się wskutek zawiżenia służbodawcy albo wskutek wypadku, odnoszącego się do niego, dłużej jak 14 dni. Jeżeli służbobiorca wstępuje w tym ostatnim wypadku do służby pomimo zwłoki, należy mu się wynagrodzenie od tego dnia, w którym wstąpienie do służby winno było nastąpić.

Jeżeli przed wstąpieniem do służby otwarto konkurs do majątku służbodawcy, wówczas może zarówno zarządcę masy jak i służbobiorcę odstąpić od umowy.

§ 31.

Jeżeli służbodawca odstąpił od umowy bez ważnego powodu albo jeżeli przez swe zawiione działanie dał służbobiorcy uzasadniony powód do odstąpienia, wówczas winien on zwrócić temu ostatniemu wynagrodzenie należne za czas, któryby musiał upływać aż do ustania stosunku służbowego w razie prawidłowego wypowiedzenia w dniu wstąpienia do służby. Jeżeli zawarto stosunek służbowy na pewien czas oznaczony, wówczas winien służbodawca zapłacić służbobiorcy, jeżeli umówiony

czas trwania służby nie przenosi trzech miesięcy, wynagrodzenie, przypadające za cały czas jej trwania, jeżeli zaś umówiony czas trwania służby przenosi trzy miesiące, częściorazową kwotę wynagrodzenia, przypadającą za trzy miesiące. Ewentualne dalsze roszczenia do zwrotu szkody nie doznają zmiany wskutek powyższych postanowień.

Te same prawa służą służbobiorcy, jeżeli zarządcą masy odstąpił od umowy.

Jeżeli służbobiorca odstąpił od umowy bez ważnego powodu albo jeżeli przez swoje zawińione działanie dał służbodawcy uzasadniony powód do odstąpienia, wówczas może służbodawca żądać zwrotu szkody.

§ 32.

Obustronne zawinięcie. Jeżeli obie strony ponoszą winę pod względem odstąpienia lub przedwczesnego rozwiązania stosunku służbowego, ma rozstrzygnąć sędzia według swobodnego uznania, czy i w jakiej wysokości należy się zwrot szkody.

§ 33.

Stopień pierwszeństwa roszczeń o zwrot szkody. O ile roszczenia, dochodzone przez służbobiorcę na zasadzie §§ 23., 29. i 31., nie przekraczają wysokości wynagrodzenia, przypadającego za konkursie rok, należą one do pierwszej klasy wierzytelności konkursowych (§ 43., l. 2. ustawy konkursowej).

§ 34.

Termin dochodzenia roszczeń o zwrot szkody. Roszczenia o zwrot szkody z powodu przedwczesnego wystąpienia lub przedwczesnego oddalenia w myśl §§ 28. i 29., tudzież roszczenia o zwrot szkody z powodu odstąpienia od umowy w myśl § 31. muszą być dochodzone sądowicie w ciągu sześciu miesięcy pod rygorem utraty.

Przy roszczeniach pierwszego rodzaju rozpoczęta się termin ten z upływem dnia, w którym wystąpienie lub oddalenie zaszło, a przy roszczeniach drugiego rodzaju z upływem dnia, w którym wystąpienie do służby powinno było nastąpić.

§ 35.

Kaucja. Jeżeli służbobiorca złożył kaucję, wówczas może on żądać, o ile służbodawca podnosi przeciw niemu przy ustaniu stosunku służbowego roszczenia o zwrot szkody, aby kaucję złożono w sądzie.

§ 36.

Klaузula konkurencyjna. Umowa, ograniczająca służbobiorcę w działalności zarobkowej na czas po ustaniu stosunku służ-

bowego (klaузula konkurencyjna), nie ma skutku prawnego, jeżeli służbobiorca jest w czasie umowy tej małoletnim albo jeżeli wynagrodzenie w chwili ustania stosunku służbowego nie przekracza kwoty 4000 K rocznie.

Przy wyższym wynagrodzeniu ma umowa taka skuteczność tylko o tyle, o ile:

1. ograniczenie odnosi się do działalności w gałęzi przedsiębiorstwa służbodawcy i nie przekracza okresu jednorocznego, oraz

2. o ile ograniczenie nie mieści w sobie ze względu na przedmiot, czas lub miejsce i w stosunku do gospodarczego interesu, jaki łączy się dla służbodawcy z jego dotrzymaniem, niesłusznego utrudnienia dalszego utrzymania pomochnika.

§ 37.

Jeżeli służbodawca przez zawińione postępowanie dał służbobiorcy uzasadniony powód do przedwczesnego wystąpienia lub do wypowiedzenia stosunku służbowego, wówczas nie może on dochodzić przeciw niemu praw, uzasadnionych klaузą konkurencyjną.

To samo ma miejsce, jeżeli służbodawca rozwiązuje stosunek służbowy, wyjąwszy, gdy służbobiorca dał do tego uzasadniony powód przez swę zawińione postąpienie, albo gdy służbodawca oświadczył przy rozwiązaniu stosunku służbowego, iż przez czas trwania ograniczenia będzie płacił pomochnikowi wynagrodzenie, które należało mu się w czasie ostatnim.

Jeżeli służbobiorca przyrzekł karę umowną na wypadek wykroczenia przeciw klaузuli konkurencyjnej, wówczas może służbodawca żądać tylko przypadającej kary umownej; roszczenie względem dopełnienia lub względem zwrotu dalszej szkody jest wykluczone.

§ 38.

Kary umowne podlegają sędziowskiemu prawu Kary umowne. umiarkowania.

§ 39.

Służodawca jest obowiązany wystawić po mocnikowi po ukończeniu stosunku służbowego na żądanie świadectwo pisemne co do czasu trwania i rodzaju służby. Niedopuszczalne są wpisy i uwagi w świadectwie, któreby utrudniały służbobiorcy uzyskanie nowej posady.

Jeżeli służbobiorca żąda świadectwa podezas trwania stosunku służbowego, należy mu wystawić je na jego koszt.

Świadectwa służbobiorcy, które znajdują się w przechowaniu służbodawcy, należy mu wydać każdej chwili na żądanie.

§ 40.

Przepisy bezwzględnie obowiązujące. Prawa, przysługujące służbobiorcy na zasadzie postanowień §§ 8. z wyjątkiem zdania ostatniego, 9., 10., następ ostatni, 12., 14., następ 2., 15., 16., 17., następ 1. do 4., 18., 19., następ 2., 20., następ 2. do 4., 21. do 24., 29., 30., następ 2. do 4., 31., następ 1. i 2.. 34., 35., 37. do 39., nie mogą być ani uchycone ani ograniczone przez umowę służbową.

§ 41.

Właściwość sądu przemysłowego. Dla sporów ze stosunków służbowych, umorowanych ustawą niniejszą, właściwe są sądy przemysłowe, jeżeli do przedsiębiorstwa służbodawcy ma zastosowanie ordynacja przemysłowa.

§ 42.

Stosunek do innych ustaw innego. O ile ustanawia niniejsza nie postanawia czego innego, mają przepisy powszechnego prawa cywilnego o umowie służbowej i umowie najmu usług zastosowanie do stosunków służbowych, umorowanych w ustawie tej.

Przepisy ordynacji przemysłowej z wyjątkiem §§ 72., 77., 80. do 80. i, 81., 84., 85. pozostają również w mocy dla umorowanych w ustawie tej stosunków służbowych, do których ordynacja przemysłowa ma zastosowanie, o ile ustanawia niniejsza nie postanawia czego innego.

Artykuł II.

Po wysłuchaniu korporacji, do których w myśl ustawy należy zastępstwo odnośnych interesów (izb handlowych i przemysłowych, izb adwokackich, notarialnych itd.), można z uwzględnieniem rodzaju przedsiębiorstwa i potrzeb ludności postanowić drogą rozporządzenia, iż przepisy ordynacji przemysłowej o speczynku niedzielnym i czasie pracy mają mieć odpowiednie zastosowanie do stosunków służbowych, umorowanych w ustawie niniejszej a nie podlegających ordynacji przemysłowej.

Nadzór nad przestrzeganiem zobowiązań, uzasadnionych na tej podstawie i na podstawie §§ 18. i 39. ustawy niniejszej, można drogą rozporządzenia porucić inspektorom przemysłowym w myśl ustawy z dnia 17. czerwca 1883. Dz. u. p. Nr. 117.

Bliższe postanowienia co do właściwości władz i ich upoważnienia do przyjmowania domiesień i karania wykroczeń, a to w granicach postanowień § 133. o. p., tudiż co do dopuszczalnych środków prawnych mają być wydane drogą rozporządzenia.

Artykuł III.

Przepisy ustawy niniejszej mają zastosowanie do stosunków służbowych, istniejących w czasie, gdy ustanawia ta wejdzie w moc obowiązującą.

§§ 28., 29., 32. i 34. nie mają zastosowania, jeżeli przedwcześnie rozwiązanie stosunku służbowego nastąpiło przed wejściem ustawy tej w życie.

Artykuł IV.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem, który będzie oznaczony rozporządzeniem Ministra sprawiedliwości, a najpóźniej w dniu 1. stycznia 1911.

Artykuł V.

Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Moim Ministrom sprawiedliwości, handlu i spraw wewnętrznych.

Wiedeń, dnia 16. stycznia 1910.

Franciszek Józef wkr.

Bienerth wkr.

Haerdtl wkr.

Weiskirchner wkr.

Hochenburger wkr.

21.

Rozporządzenie Ministra sprawiedliwości z dnia 20. stycznia 1910, dotyczące początku mocy obowiązującej ustawy o pomocnikach handlowych.

Na podstawie artykułu IV. ustawy z dnia 16. stycznia 1910. Dz. u. p. Nr. 20 rozporządza się:

Ustawa z dnia 16. stycznia 1910. Dz. u. p. Nr. 20 o umowie służbowej pomocników handlowych i innych służbobiorców, pozostałych na podobnych posadach. (ustawa o pomocnikach handlowych) wchodzi w życie w dniu 1. lipca 1910.

Hochenburger wkr.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych

wychodzi nakładem c. k. Drukarni nadwornej i państwej w Wiedniu, dzielnica I., Seilerstätte I. 24,

także w roku 1910. w języku

niemieckim, chorwackim, czeskim, polskim, rumuńskim, rosyjskim, słowiańskim i włoskim.

Prenumerata na cały rocznik 1910 każdego z tych ośmiu wydań Dziennika ustaw państwa wynosi za egzemplarz 8 K. Pojedyncze jego części można odbierać w miejscu lub otrzymywać bezpłatnie pocztą.

Prenumerować można w składzie c. k. Drukarni nadwornej i państwej w Wiedniu, dzielnica I., Seilerstätte I. 24, i nabywać tamże także pojedyncze roczniki i pojedyncze części Dziennika ustaw państwa.

Ponieważ Dziennik ustaw państwa wydaje się względnie rozsyla się abonentom tylko po poprzednim złożeniu prenumeraty rocznej, przeto należy równocześnie z założeniem uiścić także przypadającą kwotę pieniężną; celem umożliwienia szybkiego i niewadliwego doręczenia pocztowego należy podać prócz dokładnego adresu mieszkania także odnośny okrąg doręczeń pocztowych.

Pojedyncze roczniki wydania niemieckiego można nabywać:

Rocznik	1849 za . . . 4 K 20 h	Rocznik	1870 za . . . 2 K 80 h	Rocznik	1891 za . . . 6 K — h
" 1850 "	. . . 10 " 50 "	" 1871 "	. . . 4 " — "	" 1892 "	. . . 10 " — "
" 1851 "	. . . 2 " 60 "	" 1872 "	. . . 6 " 40 "	" 1893 "	. . . 6 " — "
" 1852 "	. . . 5 " 20 "	" 1873 "	. . . 6 " 60 "	" 1894 "	. . . 6 " — "
" 1853 "	. . . 6 " 30 "	" 1874 "	. . . 4 " 60 "	" 1895 "	. . . 7 " — "
" 1854 "	. . . 8 " 40 "	" 1875 "	. . . 4 " — "	" 1896 "	. . . 7 " — "
" 1855 "	. . . 4 " 70 "	" 1876 "	. . . 3 " — "	" 1897 "	. . . 15 " — "
" 1856 "	. . . 4 " 90 "	" 1877 "	. . . 2 " — "	" 1898 "	. . . 6 " — "
" 1857 "	. . . 5 " 70 "	" 1878 "	. . . 4 " 60 "	" 1899 "	. . . 10 " — "
" 1858 "	. . . 4 " 80 "	" 1879 "	. . . 4 " 60 "	" 1900 "	. . . 7 " — "
" 1859 "	. . . 4 " — "	" 1880 "	. . . 4 " 40 "	" 1901 "	. . . 6 " — "
" 1860 "	. . . 3 " 40 "	" 1881 "	. . . 4 " 40 "	" 1902 "	. . . 7 " 50 "
" 1861 "	. . . 3 " — "	" 1882 "	. . . 6 " — "	" 1903 "	. . . 9 " — "
" 1862 "	. . . 2 " 80 "	" 1883 "	. . . 5 " — "	" 1904 "	. . . 5 " — "
" 1863 "	. . . 2 " 80 "	" 1884 "	. . . 5 " — "	" 1905 "	. . . 6 " — "
" 1864 "	. . . 2 " 80 "	" 1885 "	. . . 3 " 60 "	" 1906 "	. . . 12 " — "
" 1865 "	. . . 4 " — "	" 1886 "	. . . 4 " 60 "	" 1907 "	. . . 13 " — "
" 1866 "	. . . 4 " 40 "	" 1887 "	. . . 5 " — "	" 1908 "	. . . 9 " — "
" 1867 "	. . . 4 " — "	" 1888 "	. . . 8 " 40 "	" 1909 "	. . . 8 " 50 "
" 1868 "	. . . 4 " — "	" 1889 "	. . . 6 " — "		
" 1869 "	. . . 6 " — "	" 1890 "	. . . 5 " 40 "		

Pojedyncze roczniki wydani w innych siedmiu językach od r. 1870. począwszy można nabywać po tej samej cenie co wydanie niemieckie.

Nabywającym na raz przynajmniej 10 dowolnie wybranych, zupełnych roczników Dziennika ustaw państwa przyznaje się opust 20%, a nabywającym na raz przynajmniej 25 dowolnie wybranych, zupełnych roczników Dziennika ustaw państwa opust 25%, zaś nabywającym na raz przynajmniej 35 dowolnie wybranych, zupełnych roczników Dziennika ustaw państwa opust 30%.

N.B. Części niemieckiego wydania Dziennika ustaw państwa, które zginęły lub doszły w stanie wadliwym, reklamować należy najpóźniej w przeciągu czterech tygodni po ich ukazaniu się, zaś części wydań nieniemieckich najpóźniej w przeciągu sześciu tygodni po wydaniu spisu rzeczy i karty tytułowej do odnośnych wydań, wprost w c. k. Drukarni nadwornej i państwej w Wiedniu, dzielnica III., Rennweg l. 16.

Po upływie tego terminu można pojedyncze części Dziennika ustaw państwa dostać wyłącznie tylko za opłatą ceny handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h).

Ponieważ wszystkie roczniki wydania niemieckiego począwszy od roku 1849. i wszystkie roczniki wydań w innych siedmiu językach począwszy od roku 1870. są całkowicie uzupełnione, przeto można nabyć w składzie c. k. Drukarni nadwornej i państwej w Wiedniu, dzielnica I., Seilerstätte Nr. 24., nie tylko każdy pojedynczy rocznik po cenie wyżej podanej, lecz nawet każdą z osobna część wszystkich tych roczników po cenie handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h); tym sposobem umożliwione zostało uzupełnienie niekompletnych roczników i zestawienie pojedynczych części podług materyj.